

Επισκόπηση

- Η σημερινή χιονοστιβάδα των κόκκινων δανείων ξεπερνά το ύψος των € 100 δις στην Ελλάδα, με βάση τον ευρύτερο ορισμό των NPEs (Non Performing Exposures). Πρόκειται για ένα μείζον πρόβλημα που πρέπει να αντιμετωπισθεί κατ' απόλυτη προτεραιότητα με δίκαιο και αποτελεσματικό τρόπο καθώς υπονομεύει κάθε έννοια δικαιοσύνης αλλά και προσπάθεια ανάταξης της οικονομίας. Έχουμε φτάσει στο σημείο να αποδεχόμαστε ως κάτι φυσιολογικό, υγιείς επιχειρήσεις να πληρώνουν υψηλότερα επιτόκια από υπερχρεωμένους ανταγωνιστές τους. Το υφιστάμενο πλαίσιο εξυγίανσης επιχειρήσεων και νοικοκυριών ενθαρρύνει και διευκολύνει τη δημιουργία στρατηγικών κακοπληρωτών, υπονομεύοντας την αποτελεσματική λειτουργία και πειθαρχία της αγοράς. Η προσπάθεια να κρύψουμε το πρόβλημα κάτω από το χαλί είναι πλέον αδιέξοδη. Η απουσία των κατάλληλων νομικών εργαλείων εξυγίανσης, που να επιλύουν σύντομα και αποτελεσματικά τα προβλήματα που προκύπτουν σε επιχειρήσεις ή νοικοκυριά που βρίσκονται σε αδυναμία εξυπηρέτησης των δανειακών υποχρεώσεών τους, αποτρέποντας ταυτόχρονα τον ηθικό κίνδυνο αλλά και προσφέροντας τη δεύτερη ευκαιρία στον επιχειρηματία ή το νοικοκυριό που συνεργάζεται και συμμετέχει ενεργά στη διαδικασία εξυγίανσης, συμβάλλει καθοριστικά στη μεγέθυνση του προβλήματος. Για να αλλάξει αυτό, είναι αναγκαίο το υφιστάμενο πλαίσιο των προπρωτευτικών και πτωχευτικών διαδικασιών, καθώς και ο υπό θεσμοθέτηση εξωδικαστικός μηχανισμός ρύθμισης οφειλών, να αποτελέσουν ένα ενιαίο λειτουργικό σύνολο και να αλληλοσυμπληρώνονται αρμονικά. Τα όρια προπρωτευτικής και πτωχευτικής διαδικασίας πρέπει να είναι σαφή και ενιαία επί της αρχής για φυσικά πρόσωπα και επιχειρήσεις (πχ. με κριτήριο τη στάση πληρωμών). Επίσης, τα κριτήρια για αναδιάρθρωση ή εκκαθάριση πρέπει να είναι σαφή και ενιαία σε όλες τις περιπτώσεις και να οδηγούν σε διαδικασίες διαφανείς, ευέλικτες και με στόχο τη διάσωση αξίας. Η εμπλοκή της δικαιοσύνης (και οι αναπόφευκτες καθυστερήσεις που αυτό συνεπάγεται) πρέπει να προβλέπεται μόνο όταν είναι απολύτως αναγκαίο. Ειδικά, σε ό,τι αφορά στο ζήτημα των ποινικών και μη ευθυνών στελεχών του ιδιωτικού και του δημοσίου τομέα, εξασφάλιση της συμμετοχής όσων έχουν διαφωνίες καθώς και του φορολογικού χειρισμού αναδιρθρώσεων και διαγραφών, είναι επείγουσα η ανάγκη εξεύρεσης λειτουργικών λύσεων ώστε να προχωρήσει η διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων οφειλών με έναν τρόπο που να επιτρέπει στις επιχειρήσεις, που σήμερα αντιμετωπίζουν πρόβλημα λόγω της παρατεταμένης κρίσης, «να γυρίσουν σελίδα» χωρίς όμως να στρεβλώνεται ο ανταγωνισμός στις αγορές. Διαδικασίες για μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις δεν πρέπει να αποκλίνουν από τις γενικές αρχές, και πρέπει να στοχεύουν στην κάλυψη της αδυναμίας απόκτησης επαρκούς πληροφόρησης ή νομικής και φοροτεχνικής υποστήριξης.
- Η πρώτη εκτίμηση για το ΑΕΠ του τρίτου τριμήνου είναι ιδιαίτερα θετική, την ίδια ώρα που ο αποπληθωρισμός μειώνεται και λόγω της αύξησης των φόρων. Τα έσοδα σημειώνουν ισχυρές επιδόσεις για δεύτερο μήνα και σε συνδυασμό με την πολιτική συγκράτησης των ταμειακών πληρωμών που στερούν κρίσιμη ρευστότητα από την αγορά, συνεχίζουν να οδηγούν σε ολοένα αυξανόμενα πρωτογενή πλεονάσματα. Η μεγάλη υποχώρηση της απασχόλησης αντικατοπτρίζει την αποχώρηση των πολλών δηλωμένων εποχικών προσλήψεων του καλοκαιριού λόγω τουρισμού, αλλά ακόμα και έτσι προκύπτει μια σταθερή αύξηση του αριθμού των απασχολούμενων, αν και η ανεργία των νέων συνεχίζει να αυξάνεται.
- Αργά, αλλά σταθερά, η απουσία σταθερών και συναινετικών πολιτικών τα τελευταία χρόνια θέτουν σε δοκιμασία την οικονομική αποτελεσματικότητα και την κοινωνική συνοχή, καθιστώντας τη χώρα όλο και πιο ευάλωτη. Είναι ελπιδοφόρο ότι ο δείκτης «ευάλωτων χωρών» του Fund for Peace, αν αφαιρεθούν οι πιέσεις του μεταναστευτικού, δείχνει για πρώτη φορά, από την αρχή της κρίσης, μια τάση σταθεροποίησης στην Ελλάδα. Αυτή η σταθεροποίηση, όμως, πολύ απλά σημαίνει ότι η κοινωνία και η ελίτ συμβιβάζονται σε καθημερινή βάση με την σταδιακή υποβάθμιση θεσμών και δημοσίων αγαθών που συντελείται τα τελευταία χρόνια, χωρίς να αντιδρούν. Η εικόνα που αναδύεται είναι αποκαλυπτική. Αντί να συγκλίνουμε, τα τελευταία χρόνια απομακρυνόμαστε σταθερά από τις αναπτυγμένες και με ισχυρή συνοχή χώρες. Αυτό συμβαίνει όχι μόνο σε ό,τι αφορά στις οικονομικές επιδόσεις αλλά κυρίως σε ό,τι αφορά στη γενεσιουργό αιτία της οικονομικής απόκλισης, που είναι η χαμηλή ποιότητα των ασκούμενων πολιτικών και η περιορισμένη ικανότητα της χώρας να δρα με σχέδιο και σύνεση. Εν τέλει, η αποκατάσταση της οικονομικής αποτελεσματικότητας και της κοινωνικής συνοχής συνδέεται με την ακόλουθη βασική παραδοχή που οφείλουμε να κάνουμε ως κοινωνία: την κρίση δεν την έφεραν τα Μνημόνια αλλά τα δανεικά, που χρηματοδότησαν ένα επίπεδο διαβίωσης που δεν στηριζόταν στην ατομική παραγωγικότητα και αποταμίευση αλλά στην προσοδοθρία (να ζεις, δηλαδή, με τα λεφτά των άλλων).

Τομέας Μακροοικονομικής Ανάλυσης και Ευρωπαϊκής Πολιτικής

Μιχάλης Μασουράκης
Chief Economist
E: mmassourakis@sev.org.gr
T: +30 211 500 6104

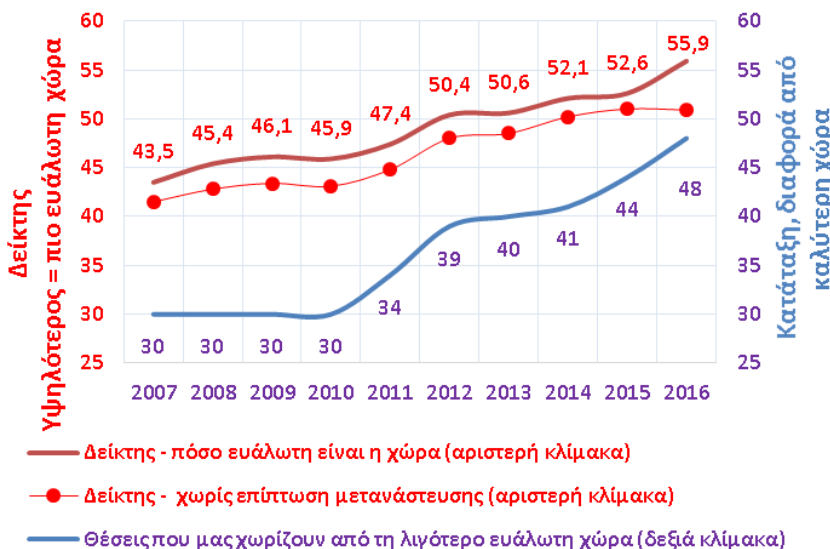
Μιχάλης Μητσόπουλος
Senior Advisor
E: mmitsopoulos@sev.org.gr
T: +30 211 500 6157

Θανάσης Πρίντσιπας
Associate Advisor
E: printsipas@sev.org.gr
T: +30 211 500 6176

Οι απόψεις στην παρούσα έκθεση είναι των συγγραφέων και όχι απαραίτητα του ΣΕΒ. Ο ΣΕΒ δεν φέρει καμία ευθύνη για την ακρίβεια ή την πληρότητα των πληροφοριών που περιλαμβάνει η έκθεση.

Ευάλωτη Ελλάδα

Θεσμική και οικονομική σταθεροποίηση, αλλά το μεταναστευτικό ασκεί πιέσεις. (The Fund for Peace, 2016)

Καταλύτης για την αντιμετώπιση των κόκκινων δανείων μια λειτουργική και συνεκτική προπρωχευτική και πτωχευτική διαδικασία

Σε κανέναν δεν είναι ευχάριστο να μιλά ή να διαχειρίζεται την αποτυχία. Η αδυναμία ωστόσο της Ελληνικής Πολιτείας διαχρονικά να θεσπίσει ένα ενιαίο πλαίσιο διαχείρισης της επιχειρηματικής αποτυχίας έχει δημιουργήσει ένα εκρηκτικό πρόβλημα για την οικονομία και την κοινωνία που υπονομεύει κάθε προσπάθεια εξόδου από την κρίση. Οι υψηλοί ρυθμοί ανάπτυξης της Ελληνικής οικονομίας και τα χαμηλά επιτόκια που επικράτησαν την προηγούμενη 10ετία διατήρησαν σε πολύ χαμηλά επίπεδα τα επισφαλή δάνεια στο τραπεζικό σύστημα μέχρι το ξέσπασμα της κρίσης. Η εξέλιξη αυτή σε συνδυασμό με τις πελατειακές σχέσεις και τα συντεχνιακά συμφέροντα μας απέτρεψε από το να διαμορφώσουμε ένα σύγχρονο πλαίσιο εξυγίανσης προβληματικών επιχειρήσεων και νοικοκυριών και καθυστέρησε την αναβάθμιση και τον εκσυγχρονισμό του προπρωχευτικού και πτωχευτικού πλαισίου αναδιάρθρωσης και εκκαθάρισης επιχειρήσεων. Ταυτόχρονα η πολυετής βαθιά ύφεση, τα υψηλά επιτόκια, η κατάρρευση του τζίρου και της συνολικής ζήτησης, η στενότητα ρευστότητας, η περιορισμένη πρόσβαση στις διεθνείς αγορές και οι σημαντικές αβεβαιότητες και οι κινδύνι που ζήσαμε τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα επέτειναν έτι περαιτέρω το πρόβλημα.

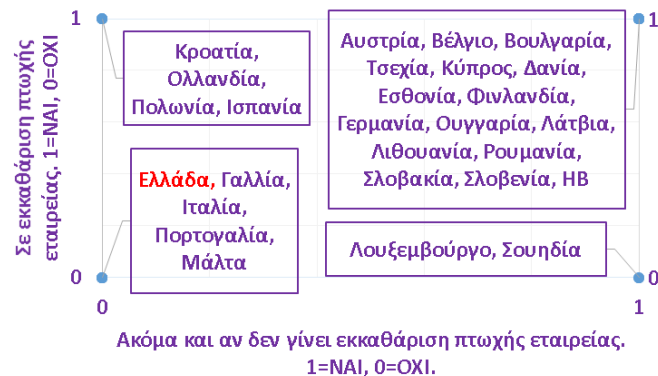
Η αποτελεσματική διαχείριση, σε επίπεδο οικονομίας, της εξόδου επιχειρήσεων που έχουν αποτύχει ή λόγω έκτακτων συνθηκών αδυνατούν να συνεχίσουν τη λειτουργία τους αποτελεί κρίσιμο συστατικό στοιχείο μιας ανταγωνιστικής οικονομίας. Η δυνατότητα γρήγορης μετατόπισης πόρων στις πιο αποτελεσματικές χρήσεις είναι κρίσιμη ώστε να προστατευτούν επιχειρηματικά σχήματα από την απαξίωση και να ενταχθούν εκ νέου σε ένα πλαίσιο στο οποίο θα συνεισφέρουν στη δημιουργία εισοδημάτων και νέων θέσεων εργασίας. Ειδικά σε μια εποχή κατά την οποία τους ρυθμούς ανάπτυξης δίνουν οι εξελίξεις στο πεδίο της άυλης γνώσης, οι χώρες στις οποίες η αναδιάρθρωση της παραγωγής αρνεί κινδυνεύουν να παρακαμφθούν από τις διεθνείς αλυσίδες αξίας που χτίζονται γύρω από την οικονομία της γνώσης.

Αυτά αφορούν στην παράλληλη συνύπαρξη και άλλων προϋποθέσεων εύρυθμης λειτουργίας, που εκτείνονται από το φιλικό επιχειρηματικό περιβάλλον και την εύλογη φορολογία έως την ύπαρξη ενός εκπαιδευτικού συστήματος που δίνει ευκαιρίες ειδικά στους μη προνομιούχους, καθώς και αποτελεσματικών ενεργητικών πολιτικών παρακολούθησης. Αφορούν επίσης στην [εξέλιξη της αξίας των στοιχείων ενεργητικού](#), και κυρίως των ακινήτων, στο βαθμό που στην Ελλάδα τα ακίνητα αποτελούν ουσιαστικά το κύριο ενέχυρο για τον τραπεζικό δανεισμό λόγω αδυναμιών στην εύκολη και νομικά ισχυρή χρήση κινητών ενεχύρων στην περίπτωση εκκαθάρισης (Διάγραμμα 1 & 2).

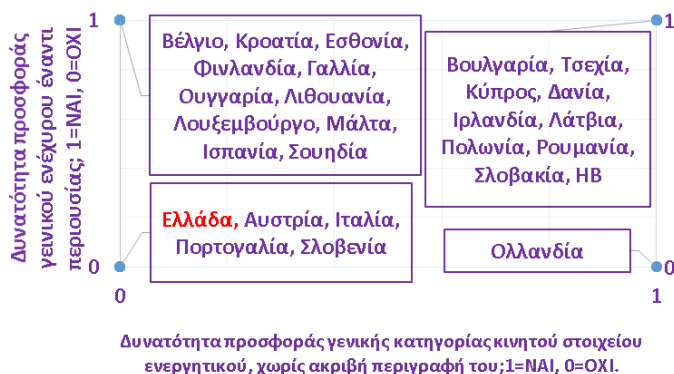
Ειδικά στην Ελλάδα, στην παρούσα συγκυρία επικρατούν ασυνήθεις συνθήκες, τόσο σε ό,τι αφορά την απλή πραγματικότητα ότι το μέγεθος της αγοράς έχει μειωθεί και την παρατεταμένη αδυναμία πρόσβασης του ιδιωτικού τομέα σε χρηματοδότηση με εύλογους όρους, όσο και σε όλες τις άλλες εκφάνσεις της κρίσης, όπως τον ιδιαίτερα υψηλό αριθμό μη εξυπηρετούμενων δανείων. Σε υπόλοιπο δανείων προς τον ιδιωτικό τομέα τον Σεπτέμβριο 2016 €198,4 δις (εκ των οποίων τα €93,48 δις σε μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις, τα €65,4 δις σε στεγαστικά, τα €25 δις σε καταναλωτικά, και τα €13,2 δις σε ελεύθερους επαγγελματίες) αντιστοιχούν (στοιχεία ενδιάμεσης έκθεσης ΤτΕ Ιουνίου 2016 για το Δεκέμβριο 2015) ποσοστά μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων (NPEs) 43,8% για τα επιχειρηματικά δάνεια, 41% για τα στεγαστικά δάνεια, 54,7% για τα καταναλωτικά δάνεια. Από τα NPEs με τη σειρά τους, κατά την ΤτΕ, το ¼ θεωρείται ότι θα έχει αβέβαιη είσπραξη και οι προβλέψεις ανέρχονται πλέον στο 50,1% του ύψους τους.

Στην Ελλάδα, η ισχύουσα νομοθεσία δεν συνιστά ένα ενιαίο και λειτουργικό σύνολο το οποίο ικανοποιεί τα παραπάνω. Υπάρχουν διακριτές ρυθμίσεις και, ιδιαίτερα, ειδικό πλαίσιο για φυσικά πρόσωπα που δεν έχουν εμπορική ιδιότητα (Ν.3869/10 «Νόμος Κάτσέλη») και προπρωχευτικές συναινετικές διαδικασίες που αποσκοπούν στην εξυγίανση (Αρ. 99 πτωχευτικού). Υπάρχουν, επίσης, διαδικασίες με

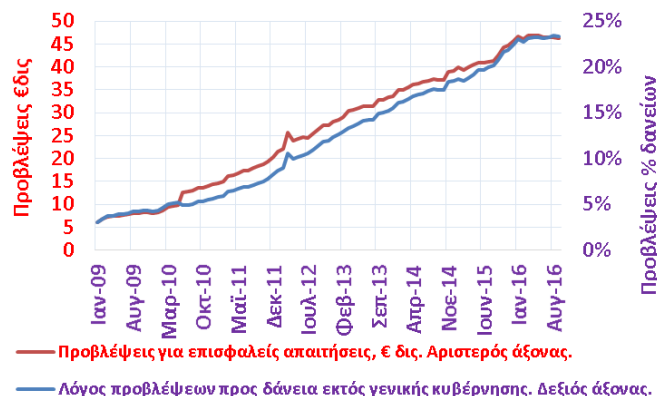
Διάγραμμα 1: Πρόσβαση σε ενέχυρα –δυνατότητα σύμβασης με ασφαλή πρόσβαση σε μη κινητά ενέχυρα: Πληρώνονται πρώτα οι πιστωτές με διασφάλιση (πχ πριν πληρωθούν φόροι και εργαζόμενοι) όταν υπάρχει χρεοκοπία; (Doing Business 2017, Getting Credit)

Διάγραμμα 2: Πρόσβαση σε ενέχυρα – υπέρ-προτεραιότητες εκτός δανειστών με ενέχυρο. (Doing Business 2017, Getting Credit)

Διάγραμμα 3: Προβλέψεις ελληνικών συστημικών τραπεζών (ΤτΕ, Σεπτ. 2016. Προσαρμογή πριν Ιούλ 10 σε δάνεια αυτοαπασχολούμενων)

εγκατάσταση ειδικού διαχειριστή ή εκκαθαριστή (Άρ. 106ια Πτωχευτικού (Ν3588/07) και το Άρ. 68 του Ν.4307/14, αποκαλούμενου και «Νόμου Δένδια») που επιδιώκουν να εξασφαλίσουν την ταχεία ρευστοποίηση προβληματικής επιχείρησης άνευ υποχρεώσεων με μεγαλύτερη ταχύτητα από την πτωχευτική εκκαθάριση, αλλά που δεν χρησιμοποιούνται ευρέως στην πράξη. Τέλος, υφίστανται οι διατάξεις περί πτωχευτικής εκκαθάρισης που χρησιμοποιείται όμως σπανιότατα. Αυτό που χαρακτηρίζει την νομοθεσία της αφερεγγυότητας είναι έλλειψη συντονισμού, αλληλοεπικαλύψεις και συχνά εξαιρετικά δαιδαλώδεις και αναποτελεσματικές διαδικασίες, με υπερβολικά μεγάλη εμπλοκή των δικαστηρίων. Οι αδυναμίες αυτές, όμως, πέρα από τον πληθωρισμό των επιλογών που ενθαρρύνουν την κατάχρηση, μπορεί τελικά να έχουν εξίσου μεγάλη σημασία στην πράξη με εκείνη που έχουν οριζόντια προβλήματα όπως είναι κυρίως, το ζήτημα των ποινικών και μη ευθύνων αλλά και φορολογικά ζητήματα και η μη ύπαρξη, στην πράξη, της δεύτερης ευκαιρίας.

Τα κρίσιμα ζητήματα που εντοπίζονται ως κενά στην υφιστάμενη νομοθεσία μεταξύ άλλων, είναι:

1) Ευθύνες στελεχών που διαγράφουν απαιτήσεις: Το ζήτημα των ποινικών, κυρίως, ευθυνών παραμένει ως ένα από τα βασικά αναχώματα στην εξεύρεση λύσεων διαχείρισης κυρίως των τραπεζικών οφειλών επιχειρήσεων, αλλά επίσης και στη διαγραφή απαιτήσεων του δημοσίου στο βαθμό που εκπρόσωποι του έχουν την προβλεπόμενη από το Νόμο συμμετοχή στη λήψη ή υλοποίηση σχετικών αποφάσεων.

2) Ευθύνες στελεχών που διοικούν υπό αναδιάρθρωση σχήματα: Όταν μια επιχείρηση αναδιαρθρώνεται και στα πλαίσια της διαδικασίας αυτής αλλάζει η μετοχική σύνθεση ή /και η διοίκηση, τα στελέχη της νέας διοίκησης αναλαμβάνουν, και προσωπικά, εκκρεμείς υποχρεώσεις της επιχείρησης έναντι του δημοσίου, καθώς και τις ποινικές και άλλες ευθύνες που συντρέχουν από αυτές. Αυτή η κατάσταση έχει πλέον επιδεινωθεί από τις διατάξεις περί «αλληλέγγυας ευθύνης» ([Δελτίο 15/9/2016](#)).

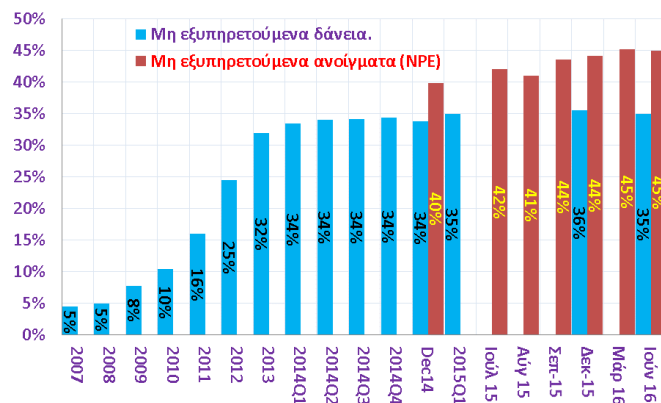
Μάλιστα, η έκθεση αυτών των στελεχών, που προσπαθούν να υλοποιήσουν λειτουργικές λύσεις σε επιχειρηματικά σχήματα με βεβαρημένο παρελθόν και συνεπώς αυξημένο ρίσκο, πρέπει να συγκριθεί με την ανυπαρξία, στην πράξη καθώς η ρητή πρόβλεψη για αστική ευθύνη υπάρχει, των ευθυνών όπου με την αδράνη τους αφήνουν βιώσιμες επιχειρήσεις να χρεοκοπήσουν οριστικά (Καθημερινή 13/11/2016). Η κατάσταση αυτή έρχεται σε αντίθεση με τις [υποδείξεις της Ευρ. Επιτροπής](#), καθώς στην Ελλάδα η ποινικοποίηση της πρωτοβουλίας πλαισιώνεται με την [αδυναμία ταχείας απομάκρυνσης μη συνεργάσιμων διοικήσεων](#).

3) Φορολογικές επιπτώσεις διαγραφής απαιτήσεων: Το ζήτημα της φορολογικής αντιμετώπισης των επιπτώσεων διαγραφών ως προς τις τράπεζες και τους προμηθευτές παραμένει σε μεγάλο βαθμό άλυτο ως σύνολο, την ώρα που επιμέρους μόνο ζητήματα έχουν λυθεί πρόσφατα αλλά ισχύουν για περιορισμένο χρόνο. Για τις τράπεζες είναι επιβεβλημένο να υπάρξει μια [εύλογη δυνατότητα συμψηφισμού με μελλοντικά κέρδη](#), η οποία μάλιστα να καλύπτει τυχόν επιπτώσεις που θα έχουν εύλογες διαγραφές στα εποπτικά κεφάλαια. Για τους προμηθευτές, η νομοθετική πρόβλεψη για καταρχήν συμψηφισμό με φόρους εισοδήματος που ήδη έχουν καταβληθεί σε κέρδη που υπολογίστηκαν με βάση τις προ διαγραφής απαιτήσεις προβλέπεται στον Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος. Όμως δεν είναι σαφής ο λογιστικός χειρισμός και δεν υπάρχει ακόμα η σχετική εγκύκλιος και οι περιπτώσεις αυτές δεν έχουν δοκιμαστεί στη διάρκεια φορολογικών ελέγχων, με αποτέλεσμα να υπάρχει σχετική διστακτικότητα μέχρι, πιθανώς, τα δικαστήρια να δώσουν τη σχετική βεβαιότητα. Επιπλέον, τίθεται τόσο το ζήτημα της χρονικής διάρκειας της περιόδου 5 ετών κατά την οποία μπορεί να γίνει ο συμψηφισμός, που με τα δεδομένα της κρίσης πλέον μπορεί να είναι ανεπαρκής στο βαθμό που οι περισσότερες εταιρείες δεν εμφανίζουν κέρδη στην πενταετία αυτή. Επίσης, υπάρχει το οριζόντιο ζήτημα της επιβίωσης του δικαιώματος αυτού με εύλογο και αναλογικό τρόπο σε τυχόν εταιρικούς μετασχηματισμούς. Και, κυρίως, παραμένει σε

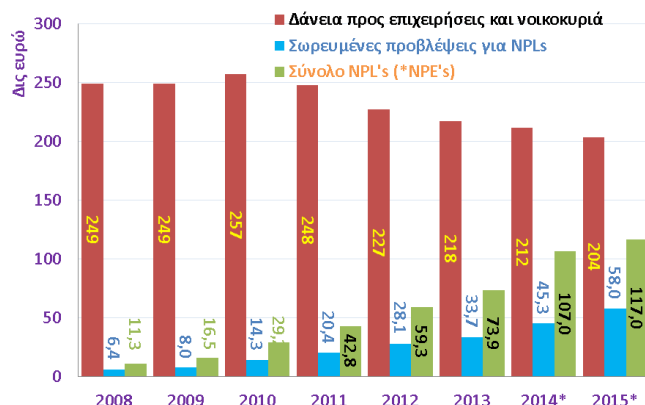
Διάγραμμα 4: Υπόλοιπο δανείων προς αγορά και εξάρτηση από ευρωσύστημα (ΤτΕ, Σεπτ. 2016. Προσαρμογή πριν Ιούλ 10 σε δάνεια αυτοαπασχολούμενων)

Διάγραμμα 5: Μη εξυπηρετούμενα δάνεια ως % δανείων (ΤτΕ, Παγκόσμια Τράπεζες, Euro2day)

Διάγραμμα 6: Δάνεια, προβλέψεις και μη εξυπηρετούμενα δάνεια (Τύπος, ΕΚΤ, ΤτΕ, Παγκόσμια Τράπεζες, Euro2day)

εκκρεμότητα το ζήτημα του ΦΠΑ που ήδη έχει καταβληθεί για απαιτήσεις προμηθευτών που τώρα διαγράφονται, όταν μάλιστα το ΔΝΤ έχει κάνει σχετική εισήγηση πολιτικής για την Πορτογαλία. Η πρόσφατη ΠΟΛ1069 του Ιουνίου 2016, σε συνέχεια της 129/15 γνωμοδότησης του ΝΣΚ, περιορίζει την έκπτωση αυτή στην περίπτωση που η εταιρεία έχει υπαχθεί σε ειδική εκκαθάριση (Αρ. 106ια Ν3588/07) και όχι σε προηγούμενα στάδια, όπως ενδεικτικά αυτό της εξυγίανσης του Άρ. 99. Σε ό,τι αφορά τώρα την πλευρά του οφειλέτη και ως προς το φορολογικό χειρισμό του εισοδήματος που, θεωρητικά, προκύπτει από μια διαγραφή, αλλά και ως προς το λογιστικό χειρισμό αυτής της εγγραφής, υπάρχει εδώ και λίγο καιρό η πρόβλεψη του Άρ. 62 Ν4389/16, με χρονικό όριο εφαρμογής για τα νομικά πρόσωπα το τέλος του 2017. Ένα σημαντικό ζήτημα είναι το αβέβαιο και ακόμα σχετικά υψηλό κόστος μεταγραφής και μεταβίβασης ακινήτων (Δελτίο 5/5/2016). Στην εκκρεμότητα του φόρου υπεραξίας προστίθεται, πέρα από το φόρο μεταβίβασης και τα συναφή έξοδα, και ο αυξανόμενος αριθμός απαιτήσεων από το ενεργειακό πιστοποιητικό έως την πολεοδομική τακτοποίηση, και την υπό συζήτηση ταυτότητα κτιρίου. Έτσι, επιβαρύνεται παραπέρα η θέση του ακινήτου, τόσο λόγω της υψηλής φορολόγησης κατοχής που συμπίπτει τιμές όσο και λόγω του πλαισίου που αυξάνει το κόστος των μεταβιβάσεων, στερώντας του τη δυνατότητα να λειτουργήσει σωτήρια είτε εκποιούμενο ή μεταβιβαζόμενο προσωρινά εν είδη sale and lease back.

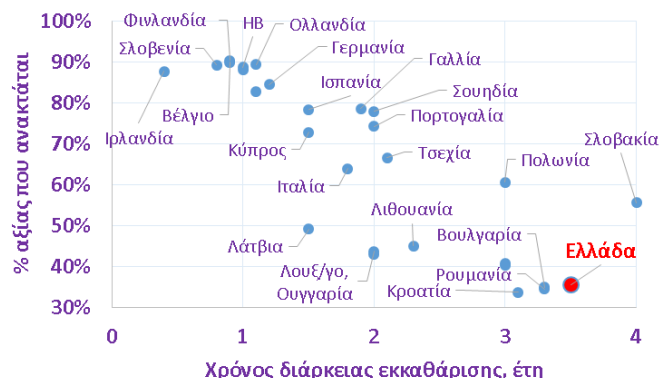
Πέρα από την αποθάρρυνση επενδύσεων που προκαλεί η παρατεταμένη οικονομική αβεβαιότητα που συνδέεται με τη στασιμότητα στη διαχείριση των κόκκινων δανείων, οι τράπεζες ωθούνται προς την απομόχλευση όχι μόνο από το νέο εποπτικό πλαίσιο και την ανάγκη αύξησης των προβλέψεων (Διάγραμμα 3) αλλά και από την ανάγκη μείωσης της βραχυπρόθεσμης στήριξης που λαμβάνουν από το ευρωσύστημα (Διάγραμμα 4). Αυτό συμβαίνει ενώ την ίδια ώρα έχουν σωρευτεί μεγάλες προβλέψεις έναντι των αυξανόμενων μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων (Διάγραμμα 5&6). Η κατάσταση αυτή επιβαρύνει την ικανότητα των τραπεζών να λειτουργήσουν ως διαμεσολαβητές ανάμεσα στους καταθέτες και τους δανειολήπτες. Ταυτόχρονα, όχι μόνο καταδικάζει στο μαρασμό και την οικονομική απραξία μεγάλο αριθμό επιχειρήσεων αλλά είναι και αδιέξοδη. Διότι η απομόχλευση λαμβάνει χώρα και από την αποπληρωμή δανείων των φερέγγυων δανειοληπτών, οδηγώντας στην αύξηση του λόγου μη εξυπηρετούμενων δανείων προς το σύνολο των δανειακών υπολοίπων σε μεγάλο βαθμό λόγω της ποσοτικής συρρίκνωσης του υπόλοιπου εξυπηρετούμενων δανείων που αποπληρώνονται, οδηγώντας παράλληλα και σε ποιοτική διάβρωση του παρονομαστή παρά τις αυξανόμενες προβλέψεις.

Η αποτελεσματική στρατηγική αναστροφής αυτής της κατάστασης, που είναι απαραίτητη για μια επιστροφή στην ανάπτυξη, είναι η απομάκρυνση από το θεσμικό πλαίσιο των αναχωμάτων στη διαγραφή των οφειλών προς τον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα που δεν μπορούν να εισπραχθούν, και την αναδιάρθρωση τους στις περιπτώσεις που είναι εφικτή η επιβίωση της οικονομικής δραστηριότητας και η ομαλή εξυπηρέτηση των αναδιάρθρωμένων οφειλών – πάντα σεβόμενη τον υγιή ανταγωνισμό.

Συγκεκριμένα, απαιτούνται:

- 1) Ένα θεσμικό πλαίσιο που να περιλαμβάνει την αντιμετώπιση της αφερρεγυότητας τόσο εμπόρων όσο και καταναλωτών (αλλά και νομικών προσώπων που δεν ασκούν εμπορική δραστηριότητα), που να προβλέπει μεταξύ άλλων τη διαγραφή χρεών που δεν μπορούν να πληρωθούν λόγω της κρίσης, χωρίς να δημιουργείται ηθικός κίνδυνος που να αποθαρρύνει ή να επιβαρύνει μελλοντικές δανειοδοτήσεις. Ο μηχανισμός αυτός πρέπει να ενθαρρύνει την έγκαιρη ανάληψη δράσης προς αποφυγή της πτώχευσης, όπως συστήνει και η Ευρ. Επιτροπή, και να μην επιβραβεύει την απραξία, όπως συμβαίνει τώρα στην πράξη.
- 2) Ένα πλαίσιο γενικών διατάξεων που δεν παρεμποδίζει, άμεσα ή έμμεσα, μέσω της δυνατότητας κατάχρησης της δικονομίας, την επίτευξη ιδιωτικών συμφωνιών ανάμεσα σε οφειλέτες και πιστωτές.
- 3) Ένα λειτουργικό πλαίσιο εκκαθάρισης επιχειρήσεων με ταχεία πώληση τους ως σύνολο (going concern) ή τμηματικά, ανάλογα με την

Διάγραμμα 7: Χρόνος διεκπεραίωσης χρεωκοπίας και αξία που ανακτάται. (Doing Business 2017, Resolving insolvency)

Διάγραμμα 8: Χρόνος για απαλλαγή και διαγραφή μετά από χρεωκοπία. (Bankruptcy and second chance for honest bankrupt entrepreneurs. Final report. Client: EC - DG Enterprise & Industry Rotterdam, 31th of October 2014)

Διάγραμμα 9 Αυτόματη διαδικασία απαλλαγής μετά από χρεωκοπία. (Bankruptcy and second chance for honest bankrupt entrepreneurs. Final report. Client: EC - DG Enterprise & Industry Rotterdam, 31th of October 2014)

περίπτωση, όταν αυτό απαιτείται, και με την ευελιξία που θα επιτρέψει τη μεγιστοποίηση της αξίας, χωρίς αυτή να απαξιώνεται από χρονοβόρες διαδικασίες. Στο σημείο αυτό η Ελλάδα υστερεί τόσο στην πράξη όσο και σε ότι αφορά στην εμπλοκή διοικητικών διαδικασιών, αντί των ίδιων των δανειστών (Διάγραμμα 7), καθώς το πλαίσιο εντός του οποίου λειτουργούν οι σύνδικοι, εκκαθαριστές και ειδικοί διαχειριστές δεν οδηγεί, στην πράξη, στην ταχεία διάθεση περιουσιακών στοιχείων όσο αυτά διατηρούν μεγάλη οικονομική αξία (είτε ως σύνολο είτε τμηματικά).

4) Στο τέλος των παραπάνω διαδικασιών πρέπει να διασφαλίζεται, επίσης, μια εύλογη δεύτερη ευκαιρία, με σαφές χρονοδιάγραμμα και μέσω αυτόματης διαδικασίας όταν δεν υπάρχει δόλος, και δυνατότητα γρήγορης επαναξιοποίησης στοιχείων ενεργητικού εντός σαφούς πλαισίου το οποίο μειώνει τον ηθικό κίνδυνο κατάχρησης. Μέχρι σήμερα, οι ισχύουσες διατάξεις μεταθέτουν την απαλλαγή του πτωχού οφειλέτη στο απώτερο μέλλον, ακυρώνοντας στην πράξη οποιαδήποτε πιθανότητα ομαλής επιστροφής σε εμπορική δραστηριότητα. (Διάγραμμα 8 & 9). Ακόμα και πρόσφατες προτάσεις για την επιτάχυνση της απαλλαγής δεν ικανοποιούν το αυτόματο της απαλλαγής με την παρέλευση ορισμένου διαστήματος από την κήρυξη της πτώχευσης (το πολύ 3 χρόνια κατά τη σύσταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής) και προβλέπουν ως προϋπόθεση δικαστική απόφαση που να κρίνει ότι ο πτωχός δεν προκάλεσε την αποτυχία του δολίως.

Σημειώνεται στο σημείο αυτό ότι η Ελλάδα ανήκει σε εκείνες τις χώρες που έχουν αρνητικές επιδόσεις στο ζήτημα των μη-οικονομικών συνειρών για τον μη δόλιο πτωχό και που δεν προσφέρουν φορολογικά κίνητρα για τη διαχείριση των συνεπειών (Διάγραμμα 10).

5) Υπέρ-προτεραιότητα απαιτήσεων κράτους: Η υπερ-προτεραιότητα του κράτους έχει απαλυνθεί σημαντικά σε ότι αφορά τους πιστωτές με ενέχυρο (όπως ορίζει το Άρ 977 ΚΠΔ). Όμως, ειδικά για κινητά ενέχυρα τα οποία δεν παραδίνονται, χρειάζεται η κατά το Άρ 1214 ΑΚ καταχώρηση σε δημόσιο βιβλίο (δηλαδή, το Υποθηκοφυλακείο) της συμφωνίας. Στο σημείο αυτό αποκτά σημασία και η απουσία ενός ενιαίου μητρώου ενεχύρων, κατά προτίμηση ηλεκτρονικού, έλλειψη που καταγράφει επίσης για τη χώρα μας η Παγκόσμια Τράπεζα (Διάγραμμα 11) και που, τελικά, αξιολογείται από την Παγκόσμια Τράπεζα ότι αποδυναμώνει σημαντικά στην πράξη την ισχύ του ενεχύρου επί κινητού πράγματος (Διαγράμματα 1&2). Μάλιστα, τα χαρακτηριστικά αυτά του ελληνικού πλαισίου είναι συνυπαίτια για την αδυναμία πρόσβασης σε τραπεζική χρηματοδότηση όσων επιχειρήσεων δεν μπορούν να προσφέρουν εμπράγματα εξασφαλίσεις.

6) Δυνατότητα κατάχρησης ανακοπών: Το πλήθος των επιμέρους διατάξεων που προβλέπονται στα διάφορα ασυντόνιστα νομοθετήματα δίνουν την ευελιξία στους στρατηγικούς κακοπληρωτές να επιλέγουν διαδοχικά προβλέψεις, μετακινούμενοι από νομοθέτημα σε νομοθέτημα, και ουσιαστικά παρατείνοντας διαδικασίες που απαξιώνουν τα στοιχεία ενεργητικού και τα δικαιώματα των πιστωτών.

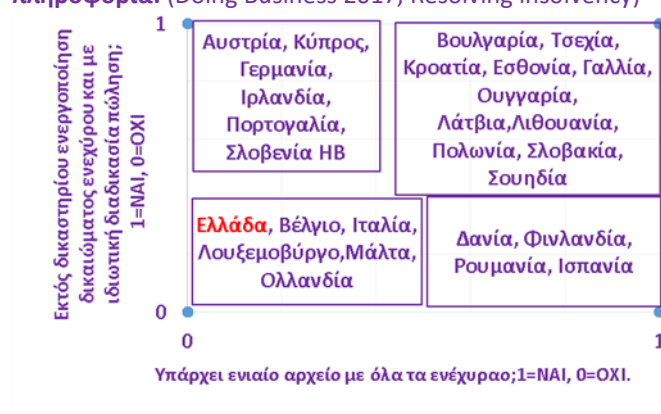
7) Ένα δομημένο πλαίσιο που προσφέρει υπηρεσίες διαμεσολάβησης σε όσους το επιζητούν εθελοντικά όταν βλέπουν πως μια συμφωνία δεν μπορεί να επιτευχθεί με συμμετοχή μόνο των άμεσα εμπλεκόμενων, ειδικά όταν ο οφειλέτης δεν έχει τη δυνατότητα να αποκτήσει πρόσβαση στις απαραίτητες υπηρεσίες υποστήριξης και με προσοχή ώστε να μην δημιουργηθεί αφορμή για καταχρηστικές καθυστερήσεις.

8) Τέλος, συντονισμός και εναρμόνιση σε λειτουργικό σύνολο των επιμέρους εργαλείων: Τα λειτουργικά τμήματα υφιστάμενων προπτωχευτικών και πτωχευτικών μηχανισμών, καθώς και του υπό εκπόνηση εξωδικαστικού μηχανισμού, πρέπει να είναι συντονισμένα και να συμπληρώνονται αρμονικά. Τα όρια προπτωχευτικής και πτωχευτικής διαδικασίας πρέπει να είναι σαφή και ενιαία επί της αρχής για φυσικά πρόσωπα και επιχειρήσεις (πχ. με κριτήριο τη στάση πληρωμών). Επίσης, τα κριτήρια να αναδιάρθρωση ή εκκαθάριση πρέπει να είναι σαφή και ενιαία σε όλες τις περιπτώσεις και να οδηγούν σε διαδικασίες διαφανείς, ευέλικτες και με στόχο τη διάσωση αξίας. Οι καθυστερήσεις που προκύπτουν από την εμπλοκή της δικαιοσύνης πρέπει να υπάρχουν μόνο όταν είναι απολύτως απαραίτητες, με ζητήματα ευθυνών, στελεχών του ιδιωτικού τομέα αλλά και του δημοσίου, και εξασφάλισης επαρκούς συμμετοχής πιστωτών να

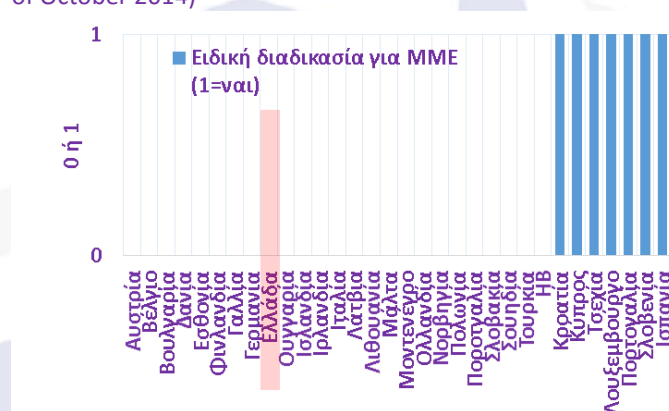
Διάγραμμα 10: Μη οικονομικές συνέπειες χρεοκοπίας και φορολογικά κίνητρα για διαγραφές. (Bankruptcy and second chance for honest bankrupt entrepreneurs. Final report Client: EC - DG Enterprise & Industry Rotterdam, 31th of October 2014)

		Φορολογικά κίνητρα που αεδιάζουν την υπολειπόμενη αξία	
		Όχι	Ναι
Υπάρχουν και άλλες συνέπειες από τη χρεοκοπία	Όχι	<ul style="list-style-type: none"> Φινλανδία Γερμανία Ουγγαρία Ιταλία Λατβία Λουξεμβούργο Ολλανδία Νορβηγία Πορτογαλία Σλοβενία Τουρκία 	<ul style="list-style-type: none"> Αυστρία Κροατία Πορτογαλία Σλοβακία Ισπανία Σουηδία
	Ναι	<ul style="list-style-type: none"> Βουλγαρία Κύπρος Δανία Εσθονία Γαλλία Ελλάδα Ισπανία Ιρλανδία Μάλτα Μοντενέγρο 	<ul style="list-style-type: none"> Βέλγιο Τσεχία Λιθουανία Πολωνία ΗΒ

Διάγραμμα 11: Δικαιώματα και εμπλοκή δανειστών στη διαδικασία πώλησης ενεχύρων και πρόσβασης σε πληροφορία. (Doing Business 2017, Resolving insolvency)

Διάγραμμα 12: Ειδική διαδικασία για ΜΜΕ. (Bankruptcy and second chance for honest bankrupt entrepreneurs. Final report Client: EC - DG Enterprise & Industry Rotterdam, 31th of October 2014)

καλύπτονται εξωδικαστικά, μέσω της περιγραφής και τήρησης διαδικασιών, όπου αυτό είναι εφικτό. Ειδικά, σε ό,τι αφορά το ζήτημα των ποινικών και μη ευθυνών καθώς και του φορολογικού χειρισμού αναδιαρθρώσεων και διαγραφών, είναι επείγουσα η ανάγκη εξεύρεσης λειτουργικών λύσεων που να ισχύουν όλες ταυτόχρονα, ώστε να προχωρήσει η διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων οφειλών με ένα τρόπο που να επιτρέπει στις επιχειρήσεις που σήμερα αντιμετωπίζουν πρόβλημα «να γυρίσουν σελίδα», χωρίς όμως να στρεβλώνεται ο ανταγωνισμός στις αγορές. Διαδικασίες για μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις δεν πρέπει να αποκλίνουν από τις αρχές των γενικών διαδικασιών, και πρέπει να στοχεύουν στην κάλυψη της αδυναμίας των ΜΜΕ να αποκτήσουν επαρκή πληροφόρηση ή νομική και φοροτεχνική υποστήριξη. – κάτι που αποτελεί και [σύσταση της Ευρ. Επιτροπής](#) και δεν απαιτεί αναγκαστικά χωριστές διαδικασίες (Διάγραμμα 12).

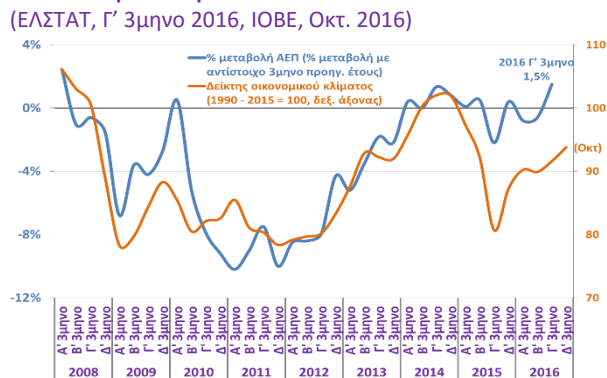
Οι θεσμικές αυτές βελτιώσεις που θα διευκολύνουν την εφαρμογή των όποιων αποφάσεων αναδιάρθρωσης και εκκαθάρισης θα πρέπει να δρομολογηθούν παράλληλα με την εσωτερική ανάπτυξη από την πλευρά των πιστωτών μηχανισμών που να επιτρέπουν τη λήψη αυτών των αποφάσεων. Αυτές, αναπόφευκτα, για τις περιπτώσεις που θα ξεφεύγουν από τις πολύ απλές περιπτώσεις χαμηλού οικονομικού ενδιαφέροντος θα εμπλέκουν και την αξιολόγηση της κάθε περίπτωσης από ειδικούς, ώστε να διασφαλίζεται ότι η κάθε περίπτωση θα έχει αναλυθεί και αξιολογηθεί με την πρέπουσα προσοχή.

Οικονομικές εξελίξεις

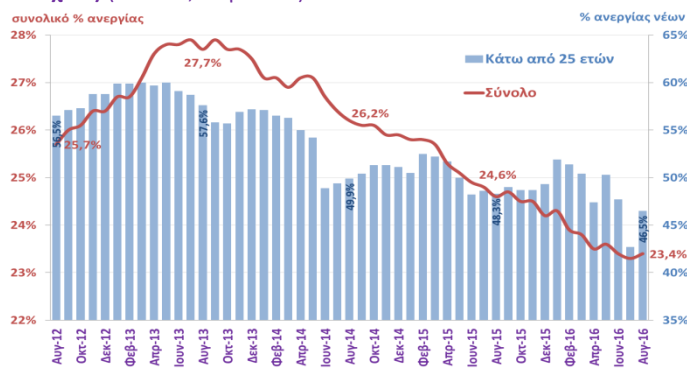
ΑΕΠ: Σύμφωνα με τις πρώτες εκτιμήσεις της ΕΛΣΤΑΤ, το ΑΕΠ αυξήθηκε κατά +1,5% το Γ' 3μηνο του 2016 σε ετήσια βάση, έναντι μείωσης -2,2% το αντίστοιχο 3μηνο πέρυσι, ενώ σε σύγκριση με το προηγούμενο 3μηνο σημείωσε άνοδο +0,5% (Διάγραμμα 13). Αξίζει να σημειωθεί ότι, σύμφωνα με τα αναθεωρημένα στοιχεία (με εποχική διόρθωση), η ύφεση ήταν μικρότερη έναντι των προηγούμενων εκτιμήσεων της ΕΛΣΤΑΤ κατά το Α' και Β' 3μηνο του 2016 (-0,8% και -0,6% έναντι -1% και -0,9% αντίστοιχα) και μεγαλύτερη κατά το Γ' 3μηνο του 2015 (-2,2% έναντι -1,7% κατά την προηγούμενη εκτίμηση). Σύμφωνα με τα νέα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, η επίσημη πρόβλεψη για ύφεση -0,3% για το σύνολο του 2016, είναι πλέον πολύ πιθανό να πραγματοποιηθεί, ωστόσο περισσότερο ασφαλείς εκτιμήσεις θα μπορούν να γίνουν στις 29/11/2016, όταν ανακοινωθούν τα αναλυτικά -και ενδεχομένως αναθεωρημένα- στοιχεία για το ΑΕΠ Γ' 3μήνου.

Αγορά εργασίας: Το ποσοστό ανεργίας παρέμεινε σχεδόν αμετάβλητο τον Αύγουστο του 2016 σε σύγκριση με τον προηγούμενο μήνα (23,4%), ενώ σε σύγκριση με τον αντίστοιχο μήνα το 2015 είναι χαμηλότερο κατά 1,2 ποσοστιαίες μονάδες. Αντίθετα, το ποσοστό ανεργίας των νέων αυξήθηκε εκ νέου (46,5%, Διάγραμμα 14). Σύμφωνα με τα εποχικά διορθωμένα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, ο αριθμός των ανέργων αυξήθηκε κατά 1.700 περίπου άτομα τον Αύγουστο του 2016 σε σύγκριση με τον Ιούλιο, ενώ από την αρχή του έτους ο αριθμός αυτός έχει υποχωρήσει αισθητά (-35 χιλ.), κυρίως λόγω της ανόδου του τουρισμού. Παράλληλα, νεότερα στοιχεία του ΙΚΑ δείχνουν ότι ο αριθμός των μισθωτών εξακολουθεί να αυξάνεται τον Μάρτιο του 2016 (+5,4%), αλλά ο ρυθμός ανόδου έχει εξασθενήσει σημαντικά από τον Ιούλιο του 2014 και μετά, ενώ οι μέσες αποδοχές συνεχίζουν να μειώνονται (-2,2% τον Μάρτιο του 2016 και -2,1% κατά μέσο όρο το Α' 3μηνο, έναντι -2,5% συνολικά το 2015). Επιπρόσθετα, τον Οκτώβριο με το τέλος μιας τουριστικής περιόδου η οποία ταυτίστηκε με σημαντική αύξηση απασχόλησης ήδη από την αρχή της περιόδου, ήρθε και η σημαντική αύξηση των αποχωρήσεων αυτών των εργαζομένων στο τέλος της περιόδου (Διάγραμμα 15), όπως δείχνει και ο μεγάλος αριθμός καθαρών αποχωρήσεων σε εστίαση (-22.728) και καταλύματα (-67.260). Αυτή η εξέλιξη είναι συμβατή με τις συνηθισμένες για την εποχή τάσεις, παράλληλα με τις υψηλές καθαρές προσλήψεις στην εκπαίδευση (21.159). Έτσι, οι επιδόσεις του Οκτωβρίου 2016 σε ό,τι αφορά την καθαρή δημιουργία θέσεων εργασίας (καθαρή απώλεια 82.810 θέσεων εργασίας) είναι οι χειρότερες από το 2001 αλλά την ίδια ώρα οι επιδόσεις του 10μήνου παραμένουν οι ισχυρότερες την ίδια περίοδο (καθαρή δημιουργία 162.795 θέσεων εργασίας). Πρέπει να σημειωθεί επίσης ότι παρά την εκτίναξη των αποχωρήσεων, σημειώνεται και πάλι

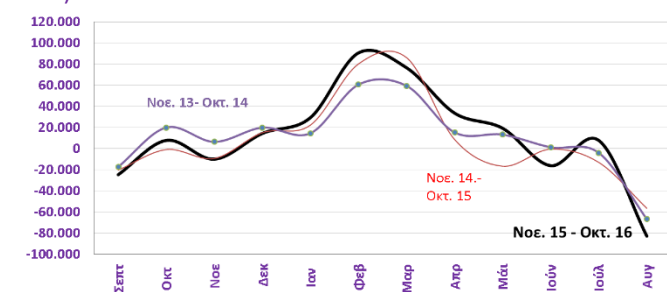
Διάγραμμα 13: Μεταβολή ΑΕΠ (εποχικά διορθωμένα στοιχεία) και οικονομικό κλίμα

Διάγραμμα 14: Ποσοστό ανεργίας (εποχικά διορθωμένα στοιχεία) (ΕΛΣΤΑΤ, Αυγ. 2016)

Διάγραμμα 15: Απασχόληση ιδιωτικού τομέα (ΕΡΓΑΝΗ Οκτ 2016)

Πίνακας 1: Εκτέλεση κρατικού προϋπολογισμού (Υπ. Οικ., Οκτ 2016)

Ισοζύγιο κ.π. (*)	Ιανουάριος - Οκτώβριος					
	2015	2016	Δ %	Στόχος	Δέ με στόχο	Δ % με στόχο
€ εκατ.						
Καθαρά έσοδα τ.π. (*)	35.601	39.199	10,1%	36.851	2.348	6,4%
Έσοδα ΠΔΕ	3.095	2.734	-11,7%	3.560	-826	-23,2%
Πρωτ. δαπάνες τ.π. πλην τόκων	31.452	32.788	4,2%	34.526	-1.738	-5,0%
Δαπάνες ΠΔΕ	2.821	2.990	6,0%	3.850	-860	-22,3%
Πρωτογενές αποτέλεσμα κ.π. (**)	4.319	6.426	48,8%	1.720	4.706	173,6%
Ισοζύγιο κ.π. (**)	-1.006	1.235		-3.570	4.805	

(*) έχουν αφαιρεθεί €71 εκατ. έσοδα αποκρατικοποιήσεων, που έχουν αφαιρεθεί και από τον στόχο, και αντίστοιχα €213εκατ. το 2015. επίσης, έχουν αφαιρεθεί €291 εκατ. από ANFA/SMP όπως και πληρωμή €555 εκατ. από το ΤΧΣ για το 2015, και αντίστοιχα €375 ANFA/SMP για το 2016 καθώς και το μέρισμα της ΤτΕ, που είναι αυξημένο το 2016 στα περίπου €425 εκατ.

ως συνέπεια των υψηλών προσλήψεων τους προηγούμενους μήνες, οι προσλήψεις παρέμειναν σε ικανοποιητικά για την εποχή επίπεδα αν και με πάντα υψηλό μερίδιο προσλήψεων μερικής απασχόλησης – κάτι που είναι συμβατό με την συνέχιση της καλής πορείας της αγοράς εργασίας αλλά και τη σταθερή στροφή της στην μερική απασχόληση.

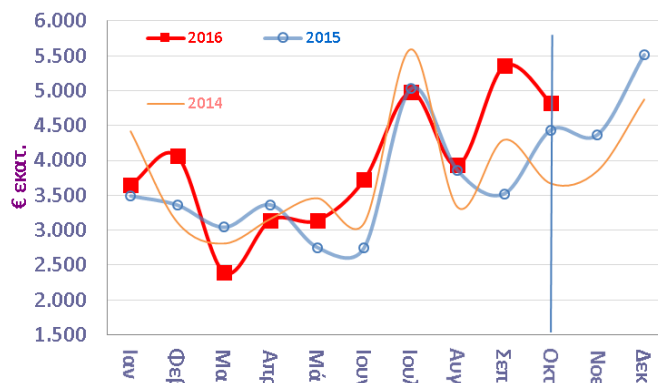
Εκτέλεση προϋπολογισμού: Η εκτέλεση του κρατικού προϋπολογισμού Ιανουαρίου – Οκτωβρίου 2016 δείχνει ότι τα τακτικά έσοδα είναι αυξημένα 10,1% σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2015 και, για δεύτερο μήνα, αυξημένα έναντι του στόχου -και μάλιστα κατά 6,4% (Πίνακας 1). Η εξέλιξη αυτή φαίνεται να αντικατοπτρίζει την καλή πορεία των εσόδων μετά τα μέτρα αύξησης των φόρων που λήφθηκαν το καλοκαίρι, μαζί με την επίπτωση των αυξημένων ελέγχων καθώς και την έναρξη είσπραξης του ΕΝΦΙΑ. Πάντως, η επίδοση του Οκτωβρίου, κατά τον οποίο εκκαθαρίζεται ο ΦΠΑ του καλοκαιριού των εταιρειών που τηρούν απλογραφικά στοιχεία, και οι οποίες έχουν υποχρέωση υποβολής τριμηνιαίας δήλωσης ΦΠΑ έως το τέλος Οκτώβρη, παραμένει καλύτερη σε σχέση με τον Οκτώβριο 2015, αλλά λιγότερο εντυπωσιακή από την επίδοση του Σεπτεμβρίου (Διάγραμμα 16) όταν άρχισε η πληρωμή ΕΝΦΙΑ και εκκαθαρίστηκε ο ΦΠΑ Αυγούστου, επιχειρήσεων που τηρούν διπλογραφικά στοιχεία, που σημαίνει ότι αναμένουμε με αυξημένο ενδιαφέρον τα αναλυτικά στοιχεία για τα έσοδα ΦΠΑ. Καθώς οι πρωτογενείς δαπάνες, αν και αυξημένες κατά 4,2% σε σχέση με το 2015 λόγω και της σημαντικής αύξησης που καταγράφεται ειδικά τον Οκτώβριο, παραμένουν σαφώς κάτω του στόχου (σχεδόν €2 δις συγκράτηση έναντι του στόχου), το πρωτογενές αποτέλεσμα ανήλθε στο πολύ μεγάλο ύψος των €6,4 δις (αυξημένο κατά 50% από πέρυσι και σχεδόν 200% έναντι του στόχου) ενώ και το ισοζύγιο μετά τόκων ήταν θετικό για δεύτερο μήνα και μάλιστα αυξημένο (€1,2 δις πλην εκτάκτων) έναντι στόχου για αρνητικό ισοζύγιο €3,6 δις. Οι αποκλίσεις εσόδων και δαπανών του προϋπολογισμού επενδύσεων περίπου αντισταθμίζουν η μία την άλλη, και αυτό αναμένεται να αλλάξει μόνο προς το τέλος του έτους. Την ίδια ώρα ανακόπτεται η καταβολή ληξιπρόθεσμων οφειλών του κράτους από τον ειδικό λογαριασμό, στα πλαίσια των μνημονιακών υποχρεώσεων, με την αποπληρωμή να φτάνει τα €1,73 δις, από €1,71 δις το Σεπτέμβριο και από €1,34 δις τον Αύγουστο. Καταγράφεται έτσι η συνεχιζόμενη πίεση που ασκεί η δημοσιονομική διαχείριση στην αγορά, και πέρα της επίτευξης πρωτογενών πλεονασμάτων πρωτοφανούς μεγέθους.

Τιμές: Αρνητικός παρέμεινε ο πληθωρισμός τον Οκτώβριο του 2016 (-0,5%) για 44^ο μήνα, ενώ ο ρυθμός μείωσης των τιμών παρουσιάζει αποδυνάμωση, η οποία οφείλεται εν μέρει στην αύξηση του ΦΠΑ από 23% σε 24% τον Ιούλιο του 2016. Ο πυρήνας πληθωρισμού (ΕνΔΤΚ χωρίς διατροφή, ποτά, καπνό και ενέργεια) σημείωσε πτώση ανάλογη με τον γενικό δείκτη τιμών τον Οκτώβριο του 2016 (-0,6%). Η υποχώρηση των τιμών αγαθών περιορίστηκε στο -1% (από -1,7% τον προηγούμενο μήνα), ενώ οι τιμές υπηρεσιών κινήθηκαν θετικά (+0,2%, Διάγραμμα 17). Κατά το διάστημα Ιαν – Οκτ 2016, οι τιμές στη στέγαση και τις μεταφορές κινούνται έντονα αρνητικά, κυρίως λόγω της πτώσης των τιμών πετρελαίου. Η άνοδος των τιμών στα ποτά/καπνό (+1,4%), την υγεία (+2,1%) και τα ξενοδοχεία/εστιατόρια (+2,3%) αντικατοπτρίζει εν μέρει την επίδραση την αύξησης του ΦΠΑ που επιβλήθηκε το καλοκαίρι του 2015 (Διάγραμμα 18).

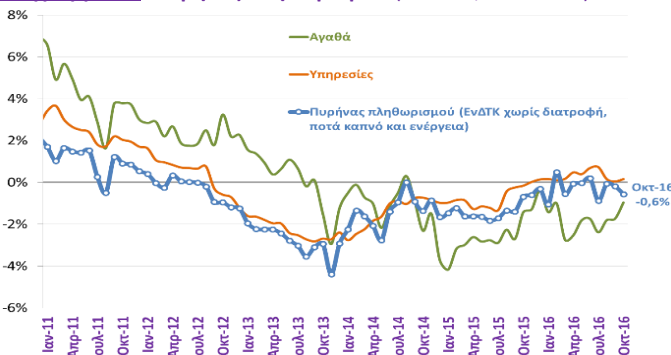
Παράλληλα, αύξηση για πρώτη φορά μετά από σχεδόν 4 έτη αρνητικής μεταβολής σημείωσε ο δείκτης τιμών εισαγωγών στη βιομηχανία τον Σεπτέμβριο του 2016 (+1,4%), ακολουθώντας την αύξηση των τιμών πετρελαίου, οι οποίες όμως υποχωρούν εκ νέου τον Οκτώβριο του 2016 (-2,4% σε ετήσια βάση Διάγραμμα 19). Την ίδια ώρα, οι τιμές αγροτικών προϊόντων παρουσίασαν μείωση -1,5% τον Σεπτέμβριο του 2016, ενώ οι τιμές εισροών (καύσιμα κίνησης, ζωοτροφές, γεωργικά μηχανήματα κλπ) υποχώρησαν κατά -1%. Από το φθινόπωρο του 2014 έως και το τέλος του 2015 οι τιμές αγροτικών προϊόντων κινήθηκαν ανοδικά, σε αντίθεση με τις τιμές των εισροών οι οποίες υποχωρούν για σχεδόν 3 έτη, επηρεάζοντας θετικά το αγροτικό εισόδημα. Η εικόνα αυτή δείχνει να αντιστρέφεται από τον Ιαν – 2016, ιδίως το διάστημα Ιαν – Μάι 2016.

Οικοδομική δραστηριότητα: Αύξηση +65,5% σημείωσε ο όγκος που αντιστοιχεί στις εκδοθείσες άδειες ιδιωτικής οικοδομικής δραστηριότητας τον Αύγουστο του 2016 (Διάγραμμα 20), κυρίως λόγω

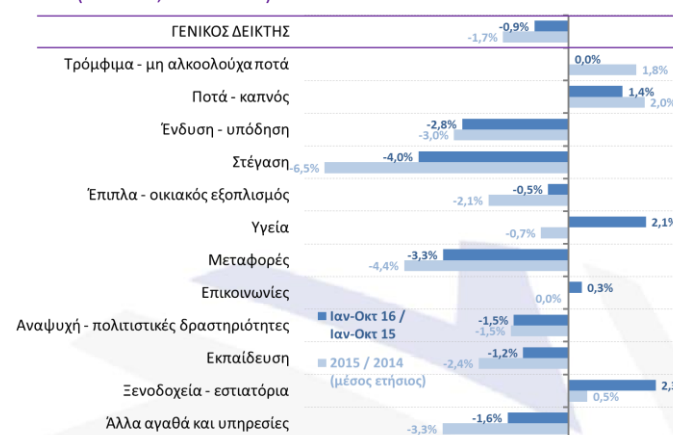
Διάγραμμα 16: Καθαρά έσοδα τακτικού προϋπολογισμού (Υπ. Οικ. Οκτ. 2016).

Διάγραμμα 17: Πυρήνας πληθωρισμού (ΕΛΣΤΑΤ, Οκτ. 2016)

Διάγραμμα 18: Δείκτης τιμών καταναλωτή βασικών ομάδων ειδών (ΕΛΣΤΑΤ, Οκτ. 2016)

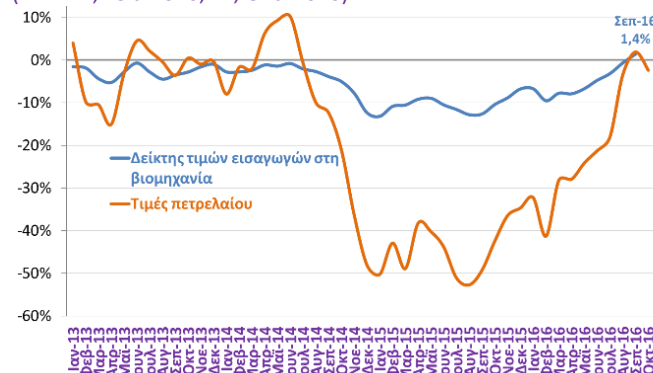

της αύξησης στην Ήπειρο (+474,1%), τη Θεσσαλία (+133,5%), τη Δυτική Μακεδονία (127,8%) και το Ιόνιο (+127%). Συνολικά, το διάστημα Ιαν – Αυγ 2016 παρατηρείται μείωση του όγκου νέων αδειών κατά -8,4%. Σημειώνεται πάντως ότι το αντίστοιχο διάστημα του 2015 είχε σημειωθεί αξιόλογη άνοδος, κυρίως λόγω ανακαινίσεων σε τουριστικές περιοχές.

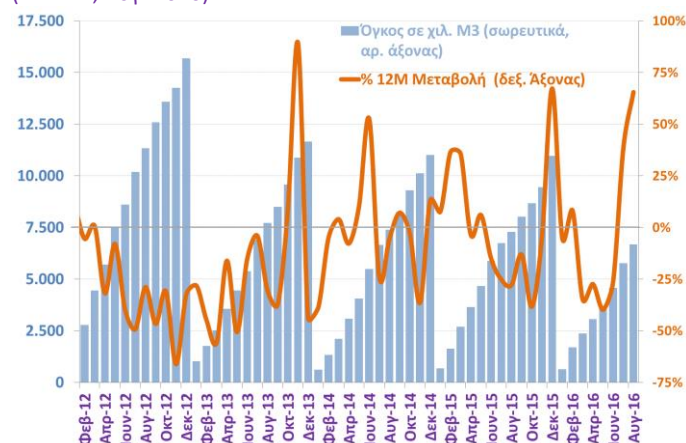
Αργά, αλλά σταθερά, η Ελλάδα γίνεται πιο ευάλωτη

Η **φετινή έκδοση της μελέτης για το πόσο ευάλωτα είναι τα έθνη** (Fragile States Index 2016) κατατάσσει την Ελλάδα σε αρκετά καλή μεν, επιδεινούμενη δε θέση μεταξύ των υπόλοιπων χωρών του κόσμου. Συγκεκριμένα η χώρα μας κατατάσσεται στη θέση 130 (η χώρα στη θέση 1, δηλαδή η Σομαλία, είναι η πλέον ευάλωτη ενώ ακολουθούν Σουδάν, Κεντροαφρικανική Δημοκρατία, Υεμένη και Συρία) από 178 χώρες, θέση που σηματοδοτεί την υποχώρηση κατά 4 θέσεις σε σχέση με το 2015 και την υποχώρηση κατά 17 θέσεις από το 2009. Από τις χώρες της Ε.Ε. όλες εκτός από μία κατατάσσονται σε υψηλότερη θέση, με τη Φινλανδία να καταλαμβάνει την κορυφαία θέση και βόρειες χώρες όπως η Νορβηγία, η Δανία και η Σουηδία μαζί με την Ελβετία την Αυστραλία, τη Νέα Ζηλανδία και τον Καναδά να καταλαμβάνουν τις κορυφαίες θέσεις. Σε ό,τι αφορά την Κύπρο, που κατατάσσεται σε χειρότερη θέση από την Ελλάδα, η διχοτόμηση του νησιού επηρεάζει ιδιαίτερα αρνητικά μια σειρά από δείκτες. Η τάση επίσης δεν είναι ευνοϊκή, με τη χώρα μας να εντάσσεται στην, όχι ζηλευτή, κατηγορία των χωρών με «σημαντική χειροτέρευση» για την τελευταία δεκαετία, μαζί με χώρες όπως η Κεντροαφρικανική Δημοκρατία, η Ερυθραία, η Μοζαμβίκη και η Νότια Αφρική. Αν και η χώρα παραμένει στην κατηγορία των «σταθερών» χωρών, που είναι η 5η καλύτερη κατηγορία, και η οποία απέχει 6 κατηγορίες σε σχέση με τις χειρότερες χώρες που βρίσκονται στην κατηγορία «πολύ υψηλού κινδύνου», εντός της κατηγορίας αυτής η χώρα μας κινείται στα χρόνια της κρίσης σταθερά προς το σύνορο με την αμέσως χειρότερη κατηγορία, για την οποία υπάρχει προειδοποίηση για «αυξημένη προσοχή». Η σταθερή χειροτέρευση των επιδόσεων της χώρας από τα χρόνια πριν την κρίση, και ειδικά στα χρόνια της κρίσης (Διάγραμμα πρώτης σελίδας) καταγράφει μια απόκλιση από την ομάδα των σταθερών και ανεπτυγμένων χωρών και αντανάκλα τη χειροτέρευση των επιδόσεων σε μια σειρά πεδίων που εξετάζει η μελέτη. **Ειδικά για το 2016, αυτή η τάση ανακόπτεται για πρώτη φορά από την έναρξη της κρίσης, αλλά αυτή η θετική εξέλιξη δεν αποτυπώνεται στον δείκτη που επιβαρύνεται από την εκτίναξη των πιέσεων που ασκεί το μεταναστευτικό.** Πάντως, για τα χρόνια πριν την κρίση και κατά τη διάρκεια της κρίσης, ο Πίνακας 2 δείχνει ότι η τάση χειροτέρευσης είναι ενδογενής και ευρύτερη. Καταγράφεται η χειροτέρευση σε ό,τι αφορά την οικονομία (μέσω του δείκτη οικονομικής φθοράς και φτώχειας) που χειροτέρευσε ειδικά την περίοδο 2011-13 και το 2016, αλλά παράλληλα –σίγουρα και ως αιτία των οικονομικών εξελίξεων σε κάποιο βαθμό– χειροτερεύουν και οι δείκτες για το «αναποτελεσματικό κράτος και τη διαφθορά, σταθερά και σχεδόν για κάθε έτος της περιόδου 2009-2015, ενώ πιο αργά, αλλά σταθερά, χειροτερεύουν οι δείκτες για την ποιότητα των δημοσίων υπηρεσιών, που περιλαμβάνουν από ασφάλεια και εκπαίδευση έως την υγεία, καθώς και ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Την ίδια ώρα σε όλη τη διάρκεια της κρίσης χειροτερεύουν ραγδαία και σταθερά οι δείκτες που αφορούν τον κατακερματισμό και τους τακτικισμούς της πολιτικής ελίτ και της αυξημένης εξάρτησης από εξωτερική βοήθεια. Αθροιστικά, συνεπώς, ο δείκτης αυτός καταγράφει το εύρος των προκλήσεων που αντιμετωπίζει η οικονομία και κοινωνία. Στο κέντρο τους βρίσκεται η αναποτελεσματικότητα της άσκησης πολιτικής που, τα τελευταία χρόνια, καταγράφεται να έχει αναλωθεί περισσότερο σε τακτικισμούς παρά στην άσκηση αποτελεσματικών οικονομικών και κοινωνικών πολιτικών μέσα από πολιτικές και κοινωνικές συναίνεσεις. Μακροχρόνια αυτή η κατάσταση έχει καταστήσει τη χώρα πιο ευάλωτη. Έτσι, τα τελευταία 10 χρόνια η χώρα δεν έχει αποδυναμωθεί μόνο οικονομικά, αλλά και θεσμικά και κοινωνικά. Αυτή την πραγματικότητα δεν την καταγράφει μόνο ο δείκτης ευάλωτων χωρών, αλλά την βιώνουμε, σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό, καθημερινά όλοι μας.

Διάγραμμα 19: Δείκτης τιμών εισαγωγών στη βιομηχανία & τιμές πετρελαίου % μεταβολή με αντίστοιχο μήνα προηγ. έτους (ΕΛΣΤΑΤ, Σεπ. 2016, FT, Οκτ. 2016)

Διάγραμμα 20: Ιδιωτική οικοδομική δραστηριότητα – όγκος που αντιστοιχεί στις εκδοθείσες άδειες (ΕΛΣΤΑΤ, Αυγ. 2016)

Πίνακας 2: Εξέλιξη επιμέρους δεικτών για δείκτη εύθραυστων χωρών. (Αύξηση δείκτη = χειροτέρευση, The Fund for Peace, 2016)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
Υψηλότερος δείκτης = χειρότερη επίδοση, κόκκινο φόντο χειροτέρευση άνω του 0,5											
Δημογραφικές πιέσεις	4,7	4,9	4,5	4,5	4,1	3,8	4,3	3,5	3,6	3,9	
Μεταναστευτικές πιέσεις	2	2,6	2,7	2,8	2,6	2,3	2	1,9	1,6	5	
Πιέσεις σε ομάδες μειοψηφιών και βία	3,5	4,3	4,4	4,2	4,5	4,8	4,8	5,1	5	5,1	
Φυγή ανθρώπων από τη χώρα	5,4	5	4,7	4,5	4,4	4,7	4,4	4,1	3,8	3,5	
Άνοξη οικονομική ανάπτυξη	5	5	4,8	4,6	4,3	4,6	4,3	4	4,2	3,9	
Οικονομική φθορά και φτώχεια	3,5	3,7	4	4,3	5,1	5,9	6,4	6,5	6,5	7	
Αναποτελεσματικό κράτος και διαφθορά	4	4	4,5	4,6	4,9	5,4	5,4	6,4	6,5	6,2	
Δημόσιες υπηρεσίες, ασφάλεια, εκπαίδευση	3,1	3,6	3,9	3,7	3,8	4,2	3,9	3,6	3,9	4	
Ανθρώπινα δικαιώματα	3,9	3,9	3,6	3,4	3,1	3,3	3	3,7	3,4	3,2	
Ασφάλεια	3,1	3,1	3,5	3,4	3,8	4	3,9	4,2	4,5	4,2	
Κατακερματισμένες πολιτικές ελίτ	1,6	1,6	2	2,4	2,5	2,5	3	3,5	3,7	3,8	
Εξωτερική βοήθεια ή επέμβαση	3,7	3,7	3,5	3,5	4,3	4,8	5,1	5,6	5,9	6,1	
Μεταβολή δείκτη στον εξεταζόμενο χρονικό ορίζοντα									Αύξηση δείκτη = χειρότερηση		
Υπο-δείκτες δείκτη ευάλωτων χωρών									10ετία	5ετία	2016-15
Φυγή ανθρώπων από τη χώρα									-1,9	-1,2	-0,3
Άνοξη οικονομική ανάπτυξη									-1,1	-0,7	-0,3
Δημογραφικές πιέσεις									-0,8	0,1	0,3
Ανθρώπινα δικαιώματα									-0,7	-0,1	-0,2
Δημόσιες υπηρεσίες, από ασφάλεια έως εκπαίδευση									0,9	-0,2	0,1
Ασφάλεια									1,1	0,2	-0,3
Πιέσεις σε ομάδες μειοψηφιών και βία									1,6	0,3	0,1
Αναποτελεσματικό κράτος και διαφθορά									2,2	0,8	-0,3
Κατακερματισμένες και ανταγωνιστικές πολιτικές ελίτ									2,2	1,3	0,1
Εξωτερική βοήθεια ή επέμβαση									2,4	1,3	0,2
Μεταναστευτικές πιέσεις									3	2,7	3,4
Οικονομική φθορά και φτώχεια									3,5	1,1	0,5

Οικονομικά μεγέθη μελών ΣΕΒ

Ενεργητικό € 435δισ. 72% συνόλου*	Ίδια κεφάλαια € 58 δισ. 44% συνόλου*	Πωλήσεις € 77 δισ. 46% συνόλου*	Προ φόρων κέρδη € 2,4 δισ. ** 44% κερδών***
Εργαζόμενοι 220.000	Μισθοί € 4,6 δισ.	Ασφαλ. εισφορές € 2 δισ.	Φόρος επί κερδών € 1,6 δισ.

* Άθροισμα δημοσιευμένων ισολογισμών ΑΕ και ΕΠΕ

** Άθροισμα κερδών και ζημιών όλων των επιχειρήσεων

*** Φορολογητέα κέρδη κερδοφόρων επιχειρήσεων

Όραμα

Οραματιζόμαστε την Ελλάδα ως τη χώρα, που κάθε πολίτης του κόσμου θα θέλει και θα μπορεί να επισκεφθεί, να ζήσει και να επενδύσει.

Οραματιζόμαστε μια ανοιχτή, κοινωνικά υπεύθυνη και οικονομικά φιλελεύθερη χώρα-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που προτάσσει την ισχυρή ανάπτυξη ως παράγοντα κοινωνικής συνοχής.

Θέλουμε μια Ελλάδα δυναμικό κέντρο της ευρωπαϊκής περιφέρειας, με στέρεους θεσμούς, ελκυστικό κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον, που προάγει τις εξαγωγές, την καινοτόμο επιχειρηματικότητα, την παραγωγή και τις ποιοτικές υπηρεσίες, τη βιώσιμη ανάπτυξη, τη γνώση, τη συνοχή, τις ίσες ευκαιρίες και το κράτος δικαίου.

Αποστολή

Ηγεσία & Γνώση

Ο ΣΕΒ διαδραματίζει ηγετικό ρόλο στον μετασχηματισμό της Ελλάδας σε μια παραγωγική, εξωστρεφή και ανταγωνιστική οικονομία, ως ανεξάρτητος και υπεύθυνος εκπρόσωπος της ιδιωτικής οικονομίας.

Κοινωνικός Εταίρος

Ο ΣΕΒ, ως κοινωνικός εταίρος που πιστεύει στη λειτουργία των θεσμών, προωθεί στα αρμόδια όργανα της Πολιτείας και της Ε.Ε. τις απόψεις και θέσεις της επιχειρηματικής κοινότητας.

Ισχυρός Εκπρόσωπος

Ο ΣΕΒ διαμορφώνει θέσεις, αναλύσεις και προτάσεις πολιτικής για την οικονομία, τη βιομηχανία, την καινοτομία, την απασχόληση, την παιδεία και τις εργασιακές δεξιότητες, τον κοινωνικό διάλογο, τη βιώσιμη ανάπτυξη, την εταιρική υπευθυνότητα.

Φορέας Δικτύωσης

Ο ΣΕΒ δικτυώνει τα μέλη του μεταξύ τους & με τα κέντρα αποφάσεων (εγχώρια και διεθνή), με στόχο τη δημιουργία προστιθέμενης αξίας.

ΣΕΒ σύνδεσμος επιχειρήσεων και βιομηχανιών

ΣΕΒ σύνδεσμος επιχειρήσεων και βιομηχανιών

Ξενοφώντος 5, 105 57 Αθήνα
T: 211 5006 000
F: 210 3222 929
E: info@sev.org.gr
www.sev.org.gr

SEV Hellenic Federation of Enterprises

168, Avenue de Cortenberg
B-1000 Bruxelles
M: +32 (0) 494 46 95 24
E: sevbrussels@proximus.be

Ακολουθήστε μας στα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης:

